

Otroški parlamenti®

36. Otroški parlamenti®

ŠOLSKI SISTEM

Zbornik za mentorje in koordinatorje programa Otroški parlamenti®

KAZALO

POZDRAVNI NAGOVOR, Kornelija Kaurin, dolgoletna regijska koordinatorica, ZPM Maribor	3
OD UČILNICE DO PARLAMENTA – KAKO POTEKA PROGRAM OTROŠKI PARLAMENTI® ?, Petra Zega, strokovna sodelavka ZPMS in vodja programa Otroški parlamenti	5
RABA SODOBNIH TEHNOLOGIJ IN UČNI DOSEŽKI: VPOGLED V MEDNARODNE RAZISKAVE, Dr. Mojca Štraus, Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, Sektor za kakovost in analize.....	12
KORAK PO KORAK – OD IDEJE DO SPREMEMBE, Tanja Povšič, vodja podporno-izobraževalnega centra ZPMS Modra postaja	19
JE SKUPINA ZAVORA ALI PLIN? KAKO UPORABITI MOČI SKUPINE PRI DOSEGANJU SPREMEMB, Sašo Kronegger, soc. pedagog, mladinski delavec	22
DOBRE PRAKSE	26

V tem zborniku uporabljeni izrazi, ki se nanašajo na osebe in so zapisani v moški slovnični obliki, so uporabljeni kot nevtralni za ženski in moški spol.

Otroški parlamenti® so zaščitena blagovna znamka Zveze prijateljev mladine Slovenije.

POZDRAVNI NAGOVOR

Kornelija Kaurin, dolgoletna regijska koordinatorica, ZPM Maribor

Drage mentorice, dragi mentorji,

vloga regijskega koordinatorja Otroških parlamentov mi je bila "dodeljena" leta 1997, kot ena od delovnih obveznosti ob zaposlitvi pri Zvezi prijateljev mladine Maribor in po osemindvajsetih parlamentih se letos poslavljam od te naloge – priznam, malo s težkim srcem. Cilji programa so mi bili takoj zelo blizu in z veseljem sem ga najprej spoznavala, nato pa tudi razvijala, ob upoštevanju sprememb v družbi in odnosih. Prihajale so nove generacije otrok – mladih parlamentark in parlamentarcev, menjavale/-i ste se tudi mentorice in mentorji. Ostala pa je "rdeča nit" – radovednost, zavzetost in iskrena želja otrok, da bi bili slišani, ter predanost mentoric in mentorjev, ki jim omogočate, da lahko razpravljajo o stvareh, ki se jih tičejo, in da jim svet odraslih pri tem prisluhne.

Mentorstvo pri Otroškem parlamentu je posebna naloga. Zahteva več časa, kot ga je plačanega, več potrpežljivosti, kot jo dopušča urnik, in pogosto več ustvarjalnosti, kot jo dopušča šolski sistem. Pa vendar je vredno – kajti to, kar vlagate, je investicija v prihodnost. Ko otrokom omogočite, da so vsi vključeni, da slišijo drug drugega in da vsaj katera od njihovih idej zaživi, gradite temelje skupnosti, ki ceni dialog in sodelovanje.

Otroci si sami izbirajo temo, o kateri želijo razpravljati. S tem pokažejo, da jih šola in družba ne puščata ravnodušnih, temveč da imajo potrebo razmišljati o svetu, ki jih obdaja. Njihov pogled je dragocen, ker ni obremenjen z rutino odraslih, temveč izhaja iz izkušnje šolskega vsakdana. Mentorjeva naloga je, da jih spodbuja k razmišljanju, jim pomaga razvijati kritičen pogled ter jih uči, kako poiskati poti do rešitve problemov, s katerimi se srečujejo.

Pri tem se ne moremo izogniti sodobnim izzivom. Ti segajo od preobremenjenosti (tudi navidezne) v šoli, pogosto previsokih in nerealnih pričakovanj staršev, včasih nespoštljivih odnosov do zaposlenih v šoli, do digitalizacije sveta in življenja, ki otroke vleče v past stalne primerjave in posledično privede do zastrašujoče osamljenosti in slabega duševnega zdravja. Otrokom lahko pomagamo razumeti, da pot naprej ni v iskanju lažjih poti, temveč v tem, da se naučijo obvladovati izzive – postavljati prioritete, razmišljati o ciljih in vztrajati na poti do njih. Meje, ki jim jih odrasli moramo postavljati, niso ovira, temveč okvir varnosti, v katerem lahko zrastejo v samozavestne in čuteče ljudi.

V Otroških parlamentih pogosto slišimo, kako je šola stresna, preveč zahtevna, itd. Otroci izražajo željo, da bi jih šola bolj pripravljala na vsakdanje življenje – kako poravnati položnice, zlikati obleko, skuhati kosilo. Ob tem se pogosto vprašam, kaj pri tem naredijo starši. Moja dva sinova sem teh spretnosti naučila sama, se pa tudi spomnim, koliko za življenje nepotrebnih "podatkov" sta morala usvojiti v osnovni šoli. Enako zdaj opažam pri vnukinjah. Tako se vedno znova odločim – po zdravi kmečki pameti – da je prava pot nekje vmes. Šola in šolski sistem pa pogosto zanemarjata prav to ravnovesje.

Tema letošnjega parlamenta, ki je v razpravi že drugo leto, je idealna iztočnica, da otroci podajo predloge za pot do ravnovesja. Naloga vseh pedagoških delavcev, ne samo mentoric in mentorjev Otroškega parlamenta, pa je, da poskrbite, da bodo otroci razumeli in sprejeli, da je učenje/znanje ena od temeljnih vrednot tudi današnjega časa in da umetna inteligenca ni nadomestilo, ampak pomoč, da imamo več časa za razmišljanje s svojo glavo.

Mentorice in mentorji ste tisti, ki vsak dan s svojim znanjem in vrednotami ustvarjate prostor za ta proces. Dobro je, da znate prisluhniti, slišati in usmerjati otroke, da razmišljajo o šoli prihodnosti – šoli, v kateri bo tehnologija orodje in ne nadomestek odnosov, kjer bo znanje cenjena vrednota, kjer bodo prijateljstva in spoštovanje različnosti pristen temelj skupnosti.

Otroški parlament ni le vaja v javnem nastopanju. Je šola za življenje. Z vašo pomočjo otroci odkrivajo, da njihova beseda šteje, da so sposobni soustvarjati boljšo družbo in da bodo lahko kot odrasli sprejemali odgovorne odločitve. To je največja popotnica, ki jim jo lahko damo.

OD UČILNICE DO PARLAMENTA – KAKO POTEKA PROGRAM OTROŠKI PARLAMENTI® ?

Petra Zega, strokovna sodelavka ZPMS in vodja programa Otroški parlamenti

Otroški parlamenti so prostor, kjer otroci razvijajo veščine razpravljanja, argumentiranja in sodelovanja ter oblikujejo predloge za izboljšanje stanja otrok v povezavi z izbrano tematiko.

S šolskim letom 2025/26 začnemo 36. izvedbo programa Otroški parlamenti. Program, ki poteka od leta 1990, je spodbuja otroke k aktivnemu državljanstvu in jim omogoča, da sodelujejo pri vprašanjih, ki jih zadevajo in so zanje pomembna. Namenjen je vzgoji otrok za aktivno vlogo v družbi ter jim nudi priložnost, da izrazijo svoje mnenje in sodelujejo v procesih odločanja. Sodelovanje (participacija) pri oblikovanju odločitev, ki vplivajo na posameznikovo življenje, je temeljna človekova pravica, ki velja tudi za otroke. Ta pravica je zagotovljena v 12. členu Konvencije o otrokovih pravicah (KOP), ki jo je sprejela večina držav sveta. Poleg zaščite otrok in zagotavljanja njihovih osnovnih potreb, je pravica do sodelovanja eno od treh temeljnih načel Konvencije. V 12. členu je zapisano, da imajo otroci, ki so sposobni oblikovati lastno mnenje, pravico do svobodnega izražanja le-tega v vseh zadevah, ki so zanje pomembne, pri čemer je treba upoštevati njihovo starost in stopnjo zrelosti.

Sodelovanje (participacija) otrok pomeni, da so otroci dejavno vključeni in sodelujejo pri vseh odločitvah, ki vplivajo na njihovo življenje. To vključuje družinsko okolje, šolo, skupnost, v kateri živijo, različne organizacije in druge prostore, kjer se oblikujejo za otroke pomembne odločitve. Odrasli imamo dolžnost, da otroke pri takšnih odločitvah vprašamo za mnenje, prisluhnemo njihovim predlogom ter jih, kolikor je mogoče, upoštevamo. Čeprav jim Konvencija o otrokovih pravicah priznava pravico do izražanja mnenja, otroci pogosto doživljajo, da jih odrasli ne obravnavajo dovolj resno in da njihov glas ni slišan.

Temo "Šolski sistem" obravnavamo dve šolski leti (v letošnjem letu drugo leto). Dvoletni cikel obravnave ene teme je prisoten že od šolskega leta 2017/2018. Namen je, da se **prvo leto** otroci ukvarjajo s poglobljenimi razpravami, analizirajo izbrano temo, iščejo rešitve in oblikujejo predloge. Ugotovitve predstavijo odločevalcem na nacionalnem Otroškem parlamentu. **Drugo leto** pa je bolj akcijsko naravnano, torej se otroci osredotočijo na dejansko izvajanje rešitev. Spremljajo uresničevanje svojih predlogov na različnih ravneh (šolska, občinska, medobčinska, regijska in tudi nacionalna). Na nacionalnem srečanju ponovno nagovorijo odločevalce in jih pozovejo k predstavitvi konkretnih sprememb.

Na 34. nacionalnem Otroškem parlamentu (april 2024) so otroci med sedmimi predlaganimi temami izbrali "**Šolski sistem**", zato se s to temo ukvarjamo tudi v tekočem šolskem letu. Izbira teme jasno kaže, kaj otroke najbolj zaposluje, o čem želijo razpravljati in katerih sprememb si želijo. Prvo leto razprav na to temo je že za nami. Pomembno je, da letos, ko teče drugo leto, skupaj z otroki pregledate lanskoletne zaključke (objavljeni so na spletni strani: <https://www.zpms.si/programi/otroski-parlamenti/>; *niže na strani, kjer so teme otroških parlamentov od začetka do danes*) ter skupaj razmišljate, kaj lahko na ravni šole ali občine sami storijo za uresničitev katerega od zaključkov. Podobno velja tudi za regijsko raven – preverite, na kakšen način lahko sami prispevajo k izboljšanju stanja.

Naslovna tema je široka, zato tudi v letošnjem šolskem letu nadaljujemo s 4 ožjimi podtemami:

- **Odnosi in sodelovanje** (učenec–učenec, učenec–učitelj, učitelj/šola–starš; komunikacija spoštovanje, razumevanje, zaupanje, itd.) Dobri odnosi in sodelovanje prispevajo k pozitivnemu učnemu okolju in spodbujajo osebni ter profesionalni razvoj.
- **Učne vsebine in šola za življenje** (teorija, praksa, raznolikost, prilagodljivost, medpredmetno povezovanje in povezovanje z realnim življenjem, praktične spretnosti, itd.) Šola za življenje se osredotoča na pripravo učencev na resnično življenje in njihove prihodnje izzive.
- **Metode in načini učenja/poučevanja** (različni pristopi: projekti, skupinsko delo, simulacije, igre, eksperimentiranje; inovativnost; učenje učenja, itd.)
- **Vrednote in odgovornost** (poštenost, pravičnost, empatija, skrb za lastno učenje, spoštovanje pravil in norm, aktivno sodelovanje, itd.). Spodbujanje vrednot pomaga pri osebnotnem razvoju učencev, pripravi na odgovorno državljanstvo in ustvarjanju pozitivnih družbenih sprememb. Vrednote imajo ključno vlogo pri oblikovanju pozitivnega učnega okolja.

Navedene podteme, ki so v krepkem tisku, so določene. Vse druge informacije so zgolj okvir, ki vam lahko pomaga pri usmerjanju razprav z otroki. Spodbujajte jih, da izražajo svoje ideje brez zadržkov in iščejo inovativne rešitve.

* * *

Ker je med vami, udeleženci, kar nekaj novih mentorjev, ki v to vlogo vstopate prvič, v nadaljevanju prispevka za lažje razumevanje predstavljamo nekaj ključnih informacij o poteku Otroških parlamentov.

Ozadje izvajanja Otroških parlamentov

Leta 2017 smo pripravili moderirano srečanje, na katerem so sodelovali predstavniki vseh, ki soustvarjajo program Otroških parlamentov – regijski koordinatori, mentorji in mladi parlamentarci. Namen srečanja je bil oblikovati smernice za nadaljnji razvoj programa. Te smernice so povzete v treh ključnih usmeritvah, ki danes predstavljajo temelj izvedbe programa:

- **Iz debate v akcijo**
- **Iz vsebine v proces**
- **Od poučevanja do moderiranja**

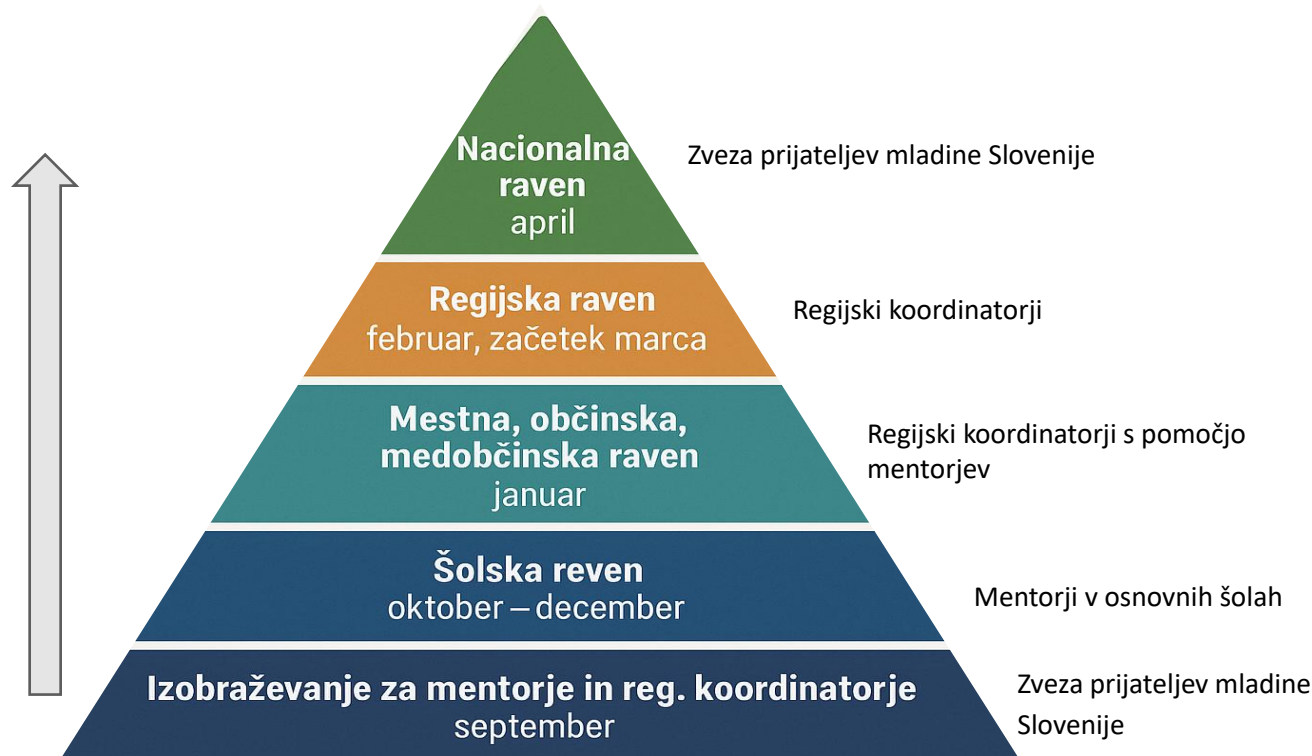
Smernice so zapisane tudi v E-priročniku, ki ga, posodobljenega v pdf obliki najdete na spletni strani <https://www.zpms.si/programi/otroski-parlamenti/> (med uporabnimi gradivi).

Na srečanju so udeleženci sprejeli tudi nekatere ključne spremembe, ki jih dosledno upoštevamo še danes in so že omenjene v tem prispevku:

Ključne spremembe:

1. Otroški parlamenti z eno temo potekajo 2 leti:
 - prvo leto potekajo razprave in priprave predlogov sprememb (za šolo, lokalno okolje, regijo, državo). Pred zaključkom šolskega leta je organiziran nacionalni otroški parlament, kjer otroci predstavijo odločevalcem svoje predloge;
 - drugo leto je namenjeno udeležanju predlogov sprememb na vseh ravneh – torej od šolske, lokalne, regionalne do nacionalne ravni. Zaključek drugega leta je zopet nacionalni otroški parlament, kjer otroci predstavijo odločevalcem, kaj so sami naredili in jih pozovejo, da predstavijo konkretne spremembe na nacionalnem nivoju.
2. Postavi se jasna (piramidna) struktura s strani ZPMS – navodila mentorjem, regijskim koordinatorjem, otrokom. Izobraževanje mentorjev – jasna navodila in aktivnosti za doseg ciljev.
3. Vključevanje bivših mladih "parlamentarcev" in lokalnih društev in zvez prijateljev mladine tam, kjer šole ne sodelujejo – da se zagotovi regijska pokritost in vključevanje vseh otrok.

Struktura izvedbe Otroških parlamentov v šolskem letu

Od v piramidi navedenih časovnih okvirov sta določeni le septembrska in aprilaska aktivnost (izobraževanje ter nacionalni Otroški parlament), ki predstavljata okvir celotnega procesa. Ostali časovni okviri so prilagodljivi glede na posamezno šolo, društvo oziroma zvezo prijateljev mladine ali regijsko koordinacijo.

Smernice za izvajanje Otroških parlamentov

Priprava smernic za izvajanje Otroških parlamentov ni enostavna, saj ste mentorji (in koordinatorji) precej raznolika skupina. Nekateri med vami to nalogo opravljate že vrsto let in dobro poznate načine izvajanja, medtem ko ste drugi v tej vlogi šele na začetku in morda potrebujete več usmeritev. V nadaljevanju zato predstavljamo nekaj **smernic**, ki naj vam bodo v podporo pri izvajanju aktivnosti.

Mentorji (šolska raven):

- **Udeležba na letnem izobraževanju.** Mentorji se udeležite strokovnega izobraževanja, ki poteka vsako leto v septembru. To je priložnost za osvežitev znanj, izmenjavo dobrih praks in poglobitev razumevanja izbrane teme.
- **Povezovanje znotraj šole.** S tematiko parlamenta seznanite svoje kolege – učitelje, razrednike, šolsko vodstvo – in jih spodbudite k sodelovanju. Vključite tudi šolsko svetovalno službo, knjižničarje ter mentorje Bralne značke. Na voljo vam je tudi seznam priporočenih knjig (glej str. 38 v lanskeletnem zborniku), ki lahko služijo kot izhodišče za razmislek in pogovore z učenci. Cilj je, da šola kot celota "zaživi" s temo otroškega parlamenta.
- **Vključevanje učiteljev nižje stopnje.** Povabite tudi učitelje prve triade, da z učenci spregovorijo o temi in spodbudijo razmišljanje (likovno, ustvarjalno, itd.) že pri mlajših.
- **Vloga mentorja kot moderatorja.** Ne gre za predavanje o temi, temveč za spodbujanje otrok, da sami razmišljajo, raziskujejo in delijo svoje poglede. Vi kot mentor prevzimate vlogo usmerjevalca – vodite proces razprave, postavljate vprašanja, usmerjate razmišljanje in skupaj z učenci oblikujete realne cilje, ki jih nato skušate skupaj uresničiti.
- **Organizacija šolskega parlamenta.** Pripravite srečanje, na katerem se zberejo predstavniki vseh razredov, ki so se že pogovarjali o temi na razrednih urah. Naj vsak razred predstavi svoja razmišljanja in zaključke. Dogodek lahko obogatite z gosti – strokovnjaki ali posamezniki, ki so relevantni za temo in bodo učencem zanimivi sogovorniki.
- **Izbor predstavnikov.** Učenci naj na šolskem parlamentu iz svojih vrst izberejo predstavnike, ki jih bodo zastopali na nadaljnjih ravneh (mestni, občinski, medobčinski parlamenti).
- **Duh sodelovanja, ne tekmovanja.** Otroški parlamenti niso tekmovanje. Namen ni doseči "višjo raven", temveč razvijati kulturo dialoga, poslušanja in aktivnega državljanstva med učenci.

Preden začnete z uvodnimi srečanji z učenci, si oblikujte svoj osebni akcijski načrt. Razmislite, katere aktivnosti boste izvajali in kako jih boste časovno razporedili po mesecih. Določite začetne korake ter premislite, katere metode, tehnike in oblike dela boste uporabili – bodite ustvarjalni ter v pripravo vključite tudi predloge učencev in sodelavcev.

Dober načrt vam bo olajšal delo in poskrbel, da bo celoten proces potekal bolj tekoče in učinkovito.

OKVIRNI AKCIJSKI NAČRT AKTIVNOSTI PO MESECIH:

SEPTEMBER:

OKTOBER:

NOVEMBER:

DECEMBER:

JANUAR:

FEBRUAR:

MAREC:

APRIL:

MAJ:

PRVE 3 KONKRETNE AKTIVNOSTI:

1. AKTIVNOST

NOSILEC:

ROK:

2. AKTIVNOST

NOSILEC:

ROK:

3. AKTIVNOST

NOSILEC:

ROK:

OSEBNI AKCIJSKI NAČRT MENTORJA

Zapišite si, kaj bi VI OSEBNO ŽELELI DOSEČI kot mentor otroškega parlamenta?

Kakšni načini dela, metode in tehnike vas bodo tja pripeljali?

Kaj želim spremeniti pri sebi? Na kakšen način želim delati z otroki v OP v letošnjem letu?

MOJ PRVI KORAK:

Regijski koordinatorji (regijska raven)

Za potrebe izvajanja programa Otroški parlamenti je Zveza prijateljev mladine Slovenije (ZPMS) razdelila Slovenijo na 20 regijskih območij, znotraj katerih delujejo regijski koordinatorji.

Regijski koordinatorji so predstavniki lokalnih društev in zvez prijateljev mladine po Sloveniji – nekateri so zaposleni v teh organizacijah, drugi delujejo prostovoljsko.

- Seznam regijskih koordinatorjev in območij, ki jih pokrivajo, je objavljen v E-priročniku, dostopnem na spletni strani: <https://www.zpms.si/programi/otroski-parlamenti/>, str. 13 (rubrika *dodatna uporabna gradiva*).

Njihove naloge obsegajo:

- povezovanje med šolami in ZPMS – delujejo kot posredni člen, skrbijo za pretok informacij in usklajevanje aktivnosti;
- organizacija otroških parlamentov na mestnih, občinskih, medobčinskih in regijskih ravneh, pogosto v sodelovanju z lokalnimi skupnostmi ali šolami. Na dogodke povabijo tudi goste, strokovnjake in druge pomembne udeležence.

Na teh srečanjih:

- učenci z različnih šol nadaljujejo z razpravami o temi in oblikujejo skupna stališča, ki jih kasneje predstavijo na regijskem in nacionalnem parlamentu;
- učenci izmed sebe izberejo predstavnike, ki bodo zastopali njihovo regijo na nacionalnem otroškem parlamentu;
- število predstavnikov, ki se udeležijo nacionalnega parlamenta, je omejeno – odvisno od števila šol v posamezni regiji;
- za uspešno izvedbo regijskega parlamenta je priporočljivo vključiti dijake, ki imajo že izkušnje z delovanjem v otroškem parlamentu (npr. nekdanji učenci, ki so že sodelovali prej in si želijo tudi nadalje sodelovati - kot srednješolci).

Zveza prijateljev mladine Slovenije (nacionalna raven):

- pripravlja in izvaja izobraževanja za mentorje, ki so tematsko usmerjena glede na temo, izbrano s strani otrok na nacionalnem otroškem parlamentu;
- vodi komunikacijo in sodeluje z regijskimi koordinatorji;
- organizira in izvede pripravljalni sestanek za mlade predstavnike pred nacionalnim parlamentom (vsaki 2 leti):
 - sestanek se običajno izvede v Ljubljani, približno dva do tri tedne pred zasedanjem nacionalnega parlamenta;
 - na sestanek je iz vsake regije vabljen po en učenec – ima možnost kandidature za predsednika nacionalnega otroškega parlamenta;
 - udeleženci se na sestanku seznani z namenom, potekom in svojimi vlogami v okviru nacionalnega parlamenta;
- zbere poročila in sklepe z regijskih otroških parlamentov ter na podlagi teh predlogov oblikuje izbor možnih tem za naslednji otroški parlament; ter

- organizira nacionalni otroški parlament, ki poteka v prostorih Državnega zbora RS:
 - zagotovi spoštovanje pravil, ki veljajo v Državnem zboru, za vse prisotne;
 - omeji število udeležениh učencev in njihovih spremljevalcev glede na regijsko razdelitev;
 - pripravi zapis (transkript oz. magnetogram) oz. zaključke nacionalnega parlamenta, ki so posredovani pristojnim odločevalcem.

* * *

Če boste tekom leta imeli kakršnakoli vprašanja, se lahko obrnete:

- na ustreznega regijskega koordinatorskega (kontaktne podatke najdete v E-priročniku, stran 13) ali
- na Zvezo prijateljev mladine Slovenije prek e-pošte: petra.zega@zpms.si

Vaše sodelovanje – tako mentorjev kot koordinatorskega – je bistvenega pomena za uspešno izvedbo programa in omogočanje aktivnega vključevanja otrok. Le tako jim lahko damo priložnost, da izrazijo svoje mnenje in sodelujejo pri oblikovanju odločitev, ki vplivajo nanje.

Skupaj si prizadevajmo, da bodo stališča otrok slišana in upoštevana v skladu s Konvencijo o otrokovih pravicah.

RABA SODOBNIH TEHNOLOGIJ IN UČNI DOSEŽKI: VPOGLED V MEDNARODNE RAZISKAVE

Dr. Mojca Štraus, Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, Sektor za kakovost in analize

Uvod

V digitalno prežeti družbi postajajo sodobne informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT) neločljivo povezane tudi z izobraževanjem. Uporaba digitalnih orodij pri pouku ne le spreminja način poučevanja, temveč tudi vpliva na motivacijo in samozavest učencev in učenk in s tem posredno na njihove učne dosežke. V ospredju je že dolgo vprašanje: ali večja raba tehnologije v izobraževalnem procesu vodi do boljših učnih rezultatov oziroma kako z rabo te tehnologije prispevati k njihovem izboljševanju? V prispevku za osvetlitev tega vprašanja navajamo nekaj podatkov in informacij iz nedavno objavljenih rezultatov mednarodne raziskave ICILS (International Computer and Information Literacy Study).

Opredelitev računalniške in informacijske pismenosti ter računalniškega mišljenja v raziskavi ICILS

Podatki zadnjega kroga Mednarodne raziskave o računalniški in informacijski pismenosti (v nadaljevanju ICILS) iz leta 2023 ponujajo vpogled v dosežke in stališča osmošolk in osmošolcev na področju računalniške in informacijske pismenosti ter na področju računalniškega mišljenja. Uvodoma navajamo opredelitev računalniške in informacijske pismenosti ter računalniškega mišljenja, kot sta bila konceptualizirana v raziskavi ICILS.

Izhodišča raziskave ICILS opredeljujejo, da se **računalniška in informacijska pismenost** nanaša na *spособnost posameznika, da uporablja računalnik za raziskovanje, ustvarjanje in sporazumevanje, da lahko učinkovito sodeluje doma, v šoli, na delovnem mestu in v družbi*. **Računalniško mišljenje** pa se nanaša na *spособnost posameznika, da prepozna vidike problemov iz resničnega sveta, ki so primerni za računalniško obravnavo, in da razvije ter ovrednoti algoritemске rešitve teh problemov, ki jih je mogoče izvesti z računalnikom*.

Vir: [Mednarodna raziskava računalniške in informacijske pismenosti \(IEA ICILS 2023\): nacionalno poročilo](#), str. 138

Računalniška in informacijska pismenost obsega naslednje štiri sklope:

1. razumevanje uporabe računalnika (osnove uporabe računalnika, pravila uporabe računalnika);
2. zbiranje informacij (dostop in vrednotenje informacij, upravljanje informacij);
3. ustvarjanje informacij (preoblikovanje informacij, ustvarjanje informacij);
4. digitalno komuniciranje (deljenje informacij, odgovorna in varna uporaba informacij).

Računalniško mišljenje obsega naslednja dva sklopa:

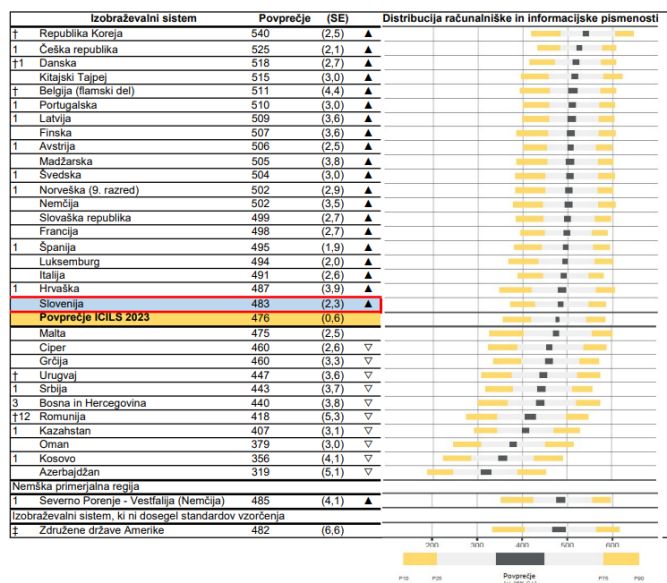
1. konceptualizacija problemov (poznavanje in razumevanje digitalnih sistemov, formuliranje in analiziranje problemov, zbiranje in predstavljanje relevantnih podatkov);
2. operacionalizacija rešitev (načrtovanje in vrednotenje rešitev, razvijanje algoritmov, programov in vmesnikov).

Dosežki slovenskih učenk in učencev na področjih računalniške in informacijske pismenosti ter računalniškega mišljenja

Zadnji krog raziskave ICILS iz leta 2023 kaže, da so dosežki slovenskih osmošolk in osmošolcev na področjih računalniške in informacijske pismenosti sicer nad mednarodnim povprečjem, vendar osmošolci in osmošolke v večini drugih sodelujočih evropskih držav izkazujejo višje dosežke na tem področju (slika 1). Dosežki pri preverjanju računalniškega mišljenja so v Sloveniji pod mednarodnim povprečjem in tudi na tem področju osmošolke in osmošolci iz večine ostalih sodelujočih evropskih držav izkazujejo višje dosežke (prav tam). Glede na spol so pri računalniški in informacijski pismenosti v skoraj vseh sodelujočih državah uspešnejše osmošolke (razen na Madžarskem, Češkem in v Urugvaju), pri računalniškem mišljenju pa razlik med spoloma v večini držav, vključno s Slovenijo, ni, v nekaterih državah pa so uspešnejši osmošolci (Belgija-flamski del, Češka, Urugvaj, Avstrija, Švedska, Portugalska) ([Mednarodna raziskava računalniške in informacijske pismenosti \(IEA ICILS 2023\): nacionalno poročilo](#), str. 83 in str. 84).

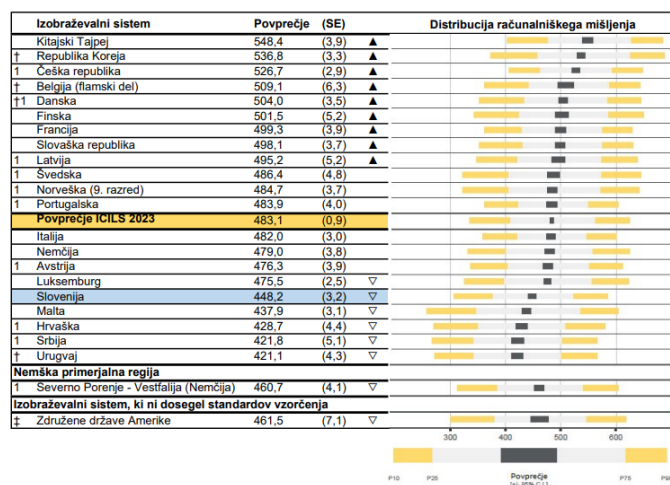
Slika 1. Mednarodne primerjave dosežkov slovenskih osmošolk in osmošolcev na področjih računalniške in informacijske pismenosti ter računalniškega mišljenja v raziskavi ICILS 2023

Slika 3.1 • Povprečni dosežki in porazdelitev na lestvici RI pismenosti

Opomba: Zaradi zaokroževanja se lahko nekateri rezultati zdijo neskladni. Države so razvrščene po padajočem vrstnem redu glede na povprečje na lestvici.

Slika 3.6 • Povprečni dosežki in porazdelitev na lestvici RM

Opomba: Zaradi zaokroževanja se lahko nekateri rezultati zdijo neskladni. Države so razvrščene po padajočem vrstnem redu glede na povprečje na lestvici.

Vir: [Mednarodna raziskava računalniške in informacijske pismenosti \(IEA ICILS 2023\): nacionalno poročilo](#), str. 64 in [Mednarodna raziskava računalniške in informacijske pismenosti \(IEA ICILS 2023\): nacionalno poročilo](#), str. 73

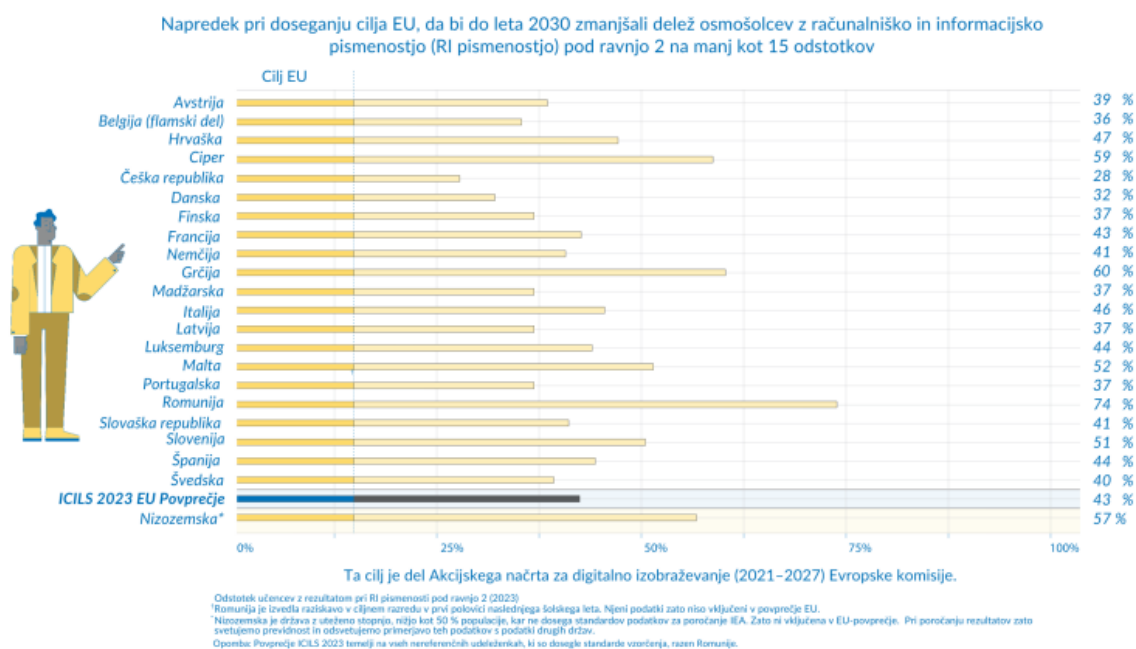
Z dosežki na področju računalniške in informacijske pismenosti, ki jih meri raziskava ICILS, je povezan tudi skupni cilj držav Evropske unije, ki je opredeljen s ciljno vrednostjo, da naj bi moral biti *delež osmošolk in osmošolcev z nizkimi dosežki na področju računalniške in informacijske pismenosti do leta 2030 manjši od 15 %*. (Rezolucija Sveta o strateškem okviru za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju, 2021).

Nizki dosežki v raziskavi ICILS so rezultati preverjanja, ki ne dosegajo vsaj 2. ravni na mednarodni lestvici dosežkov, pri čemer učenke in učenci, ki dosegajo 2. raven računalniške in informacijske pismenosti, zmorejo uporabljati računalnike z navodili za dokončanje osnovnih nalog za zbiranje informacij in upravljanje z njimi ter za ustvarjanje preprostih informacijskih izdelkov, a pri tem potrebujejo podporo, se pravi, še ne izkazujejo samostojnosti ([Mednarodna raziskava računalniške in informacijske pismenosti \(IEA ICILS 2023\): nacionalno poročilo](#), str. 69). Natančneje, učenci in učenke z dosežki na tej ravni uporabljajo računalnike za izvajanje osnovnih in izrecno določenih nalog pridobivanja in upravljanja informacij; najdejo eksplicitne informacije znotraj podanih digitalnih virov; opravljajo osnovno urejanje in dodajajo vsebino obstoječim informacijskim izdelkom v skladu s specifičnimi navodili; ustvarjajo preproste informacijske izdelke, ki odražajo standardne konvencije oblikovanja in postavitve; izkazujejo razumevanje strategij za zaščito osebnih podatkov; prepoznavajo posledice javne dostopnosti svojih osebnih podatkov. (prav tam)

Slika 2 kaže (ne)doseganje te ciljne vrednosti po državah, sodelujočih v raziskavi ICILS. Razvidno je, da ima v Sloveniji 51 odstotkov osmošolk in osmošolcev nizke dosežke na področju računalniške in informacijske pismenosti in da ciljna vrednost ni dosežena v nobeni od sodelujočih držav Evropske unije. Zanimivo je tudi, da se v več državah, za katere je mogoče ugotavljati trende v doseganju te ciljne vrednosti (Hrvaška, Češka, Danska, Finska, Nemčija, Norveška, Slovaška in Slovenija), izkazuje nazadovanje – v Sloveniji je bil delež osmošolk in osmošolcev, ki leta 2013 niso dosegali 2. ravni računalniške in informacijske pismenosti "le" 36 odstotkov.

Slika 2: Doseganje ciljne vrednosti EU po sodelujočih državah v raziskavi ICILS

Slika 7.4 • Doseganje ciljne vrednosti EU – delež učencev pod zahtevnostno ravno 2 manjši kot 15 %

Vir: [Mednarodna raziskava računalniške in informacijske pismenosti \(IEA ICILS 2023\): nacionalno poročilo](#), str. 71

Predlogi za razpravo:

Na podlagi predstavljenih podatkov bi razprava v Otroškem parlamentu lahko naslovila lastne zaznave učenk in učencev glede ravni računalniške in informacijske pismenosti ter računalniškega mišljenja, tudi z vidika razlik med spoloma in z vidika nazadovanja v primerjavi s preverjanjem pred desetimi leti. Razprava lahko naslovi dodatno vprašanje, ali je ciljna vrednost, da naj bi bilo manj od 15 odstotkov osmošolk in osmošolcev z nizkimi dosežki, ustrezna glede na znanje in spretnosti, ki se za raven minimalnih dosežkov pričakujejo. Kako bi po mnenju učenk in učencev v izobraževanju lahko dosegli uspešnejše približevanje oziroma doseganje omenjene ciljne vrednosti?

Dostopnost digitalnih virov doma, leta izkušenj z rabo digitalnih virov ter učenje spretnosti rabe digitalnih virov v šoli

Dostopnost digitalnih virov doma ima lahko pomembno povezavo z računalniško in informacijsko pismenostjo. V raziskavi ICILS so bili učenci in učenke vprašani, ali imajo doma dostop do računalnikov in tablic, kadar jih potrebujejo za šolsko delo. Da imajo le-te za šolsko delo stalno dostopne je odgovorilo 66 odstotkov slovenskih osmošolk in osmošolcev ([Fraillon](#), str. 172), torej 34 odstotkov nima stalnega tovrstnega dostopa. Kot je pogostost branja eden od pogojev za razvoj bralne pismenosti je pogostost rabe digitalnih virov eden od pogojev za razvoj računalniške in informacijske pismenosti – v večini držav se razkorak v dostopnosti digitalnih virov doma za šolsko delo odraža v dosežkih računalniške in informacijske pismenosti ter računalniškega mišljenja. Natančneje, učenke in učenci z stalno tovrstno dostopnostjo imajo v mednarodnem povprečju za 41 točk višje dosežke računalniške in informacijske pismenosti od učenk in učencev, ki nimajo stalne dostopnosti. Pri računalniškem mišljenju je razlika 40 točk. Zanimivo pa je, da so te razlike v Sloveniji med najmanjšimi glede na druge države. Medtem ko je na primer v Nemčiji razlika v dosežkih računalniške in informacijske pismenosti med tema skupinama 44 točk in v dosežkih računalniškega mišljenja 53 točk, je razlika v Sloveniji pri računalniški in informacijski pismenosti 24 točk in pri računalniškem mišljenju 18 točk.

Učenke in učenci so bili vprašani tudi o tem, koliko let izkušenj že imajo z rabo digitalnih virov, kot so namizni računalnik, prenosni računalnik, majhen prenosnik (notebook/netbook) ali tablica. Odgovori kažejo, da ima 45 odstotkov slovenskih osmošolk in osmošolcev že vsaj 5 let izkušenj z rabo teh digitalnih virov. Deleži v drugih evropskih državah so raznoliki, od 38 odstotkov v Avstriji, do 73 odstotkov na Danskem in Norveškem. Tudi razkorak v letih izkušenj z rabo digitalnih virov se v skoraj vseh državah odraža v dosežkih – v mednarodnem povprečju učenci in učenke z vsaj 5-letnimi izkušnjami z rabo digitalnih virov pri računalniški in informacijski pismenosti dosegajo 27 točk več, pri računalniškem mišljenju pa 29 točk več od učenk in učencev z manj izkušnjami. Zanimivo je, da je Slovenija edina od sodelujočih držav, v kateri se med tema skupinama razlike v dosežkih niso pokazale.

Pregled odgovorov učenk in učencev o obsegu učenja rabe digitalnih virov v šoli pokaže, da slovenski osmošolci in osmošolke v manjših deležih kot povprečno v sodelujočih državah odgovarjajo, da so se v šoli nekoliko ali v veliki meri naučili določenih spretnosti. Tako se je v šoli nekoliko ali v veliki meri naučilo, kako uporabiti internet za iskanje informacij, le 34 odstotkov slovenskih osmošolk in osmošolcev, kar je najmanjši odstotek med sodelujočimi državami (mednarodno povprečje je 62 odstotkov).

Da so se v šoli nekoliko ali v veliki meri naučili, kako podrobneje opredeliti iskalne pojme na internetu zato, da dobimo najustreznejše zadetke o tem, kar iščemo, odgovarja 42 odstotkov slovenskih osmošolk in osmošolcev (mednarodno povprečje je 60 odstotkov), kako oceniti verodostojnost (zanesljivost) informacij na internetu 48 odstotkov (mednarodno povprečje je 53 odstotkov), kako navajati pravilne internetne vire 61 odstotkov (mednarodno povprečje je 65 odstotkov), kako ugotoviti, ali je prejeta sporočila prevara 47 odstotkov (mednarodno povprečje je 56 odstotkov), in kako upravljati z nastavitvami zasebnosti za internetne račune in IKT naprave 42 odstotkov (mednarodno povprečje je 52 odstotkov). Tudi za druge spretnosti rabe digitalnih virov so slovenski odgovori mednarodno primerjalno nizki.

Predlogi za razpravo:

Raziskovanje računalniške in informacijske pismenosti ter računalniškega mišljenja v raziskavi ICILS je osvetlilo t. i. digitalni razkorak – velike razlike v dosežkih učenk in učencev glede na njihove pogoje in okoliščine doma in v šoli. Na podlagi predstavljenih ugotovitev o neobstoju razlik med skupinami učenk in učencev glede na dostopnost digitalnih virov doma za šolsko delo in glede na leta izkušenj z njihovo rabo se zdi, da je digitalni razkorak v Sloveniji zelo majhen. To bi utegnilo nakazovati, da delo z digitalnimi viri v šoli v veliki meri nadomesti morebitne primanjkljaje v domačem okolju. Vendar odgovori učenk in učencev o učenju rabe digitalnih virov v šoli temu ne pritrjujejo. Razprava bi lahko naslovila, ali učenke in učenci zaznavajo medsebojne razlike v tovrstnih znanjih in spretnostih in v kolikšni meri ta znanja in spretnosti pridobijo ali bi morali pridobiti v šoli in na kakšen način.

Stališča učenk in učencev do rabe informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT) v šoli

V preglednicah v tem razdelku so predstavljeni odgovori osmošolk in osmošolcev v raziskavi ICILS o vidikih rabe IKT v šoli in v prihodnje. Iz preglednice 1 je razvidno, da večina učenk in učencev meni, da uporaba IKT v šoli naredi učenje zabavnejše, da je pomembno, da se v šoli učijo rabe IKT in programiranja, da so na tekočem s spremembami in da se učijo bolje, ko pri pouku uporabljajo IKT. Vendar pa so deleži slovenskih učenk in učencev, ki se s temi trditvami strinjajo ali zelo strinjajo, za večino trditev, z izjemo prve, pod mednarodnim povprečjem.

Preglednica 1. Mnenja učenk in učencev o rabi IKT v šoli (deleži učenk in učencev, ki so se strinjali ali zelo strinjali z dano trditvijo)

	Slovenija	Mednarodno povprečje
<i>Uporaba IKT v šoli naredi učenje zabavnejše.</i>	83 %	83 %
<i>Pomembno je, da se v šoli učenci učimo rabe IKT</i>	80 %	87 %
<i>Pomembno je, da se učenci učimo programiranja v šoli.</i>	66 %	73 %
<i>Pomembno je, da smo učenci na tekočem s spremembami v IKT.</i>	74 %	81 %
<i>Bolje se učim, ko pri pouku uporabljamo IKT, kot takrat, ko IKT-ja pri pouku ne uporabljamo.</i>	60 %	71 %

Vir: [Mednarodna raziskava računalniške in informacijske pismenosti \(IEA ICILS 2023\): nacionalno poročilo](#), str. 125

S trditvami glede njihovih pričakovanj o svoji prihodnji uporabi IKT se strinjajo ali zelo strinjajo nekoliko nižji deleži učenk in učencev, tako v Sloveniji kot mednarodno. V Sloveniji se jih največ (69 odstotkov) strinja ali zelo strinja, da jim bo znanje uporabe IKT-aplikacij pomagalo pri delu, ki jih zanima, mednarodno (77 odstotkov) pa s trditvijo, da jim bo izobraževanje na področju rabe IKT pomagalo dobiti dobro plačano zaposlitev. Z izjemo trditve, da jim bo znanje uporabe IKT-aplikacij pomagalo pri delu, ki jih zanima, so deleži slovenskih učenk in učencev, ki se s trditvami strinjajo ali zelo strinjajo, nižji od mednarodnega povprečja.

Preglednica 2. Pričakovanja učencev in učenk glede svoje prihodnje uporabe IKT (deleži učenk in učencev, ki so se strinjali ali zelo strinjali z dano trditvijo)

	Slovenija	Mednarodno povprečje
<i>Po srednji šoli bi se želel/-a izobraževati na področju IKT.</i>	45 %	51 %
<i>Upam, da je uporaba IKT zelo pomemben del moje prihodne zaposlitve/slужbe.</i>	51 %	60 %
<i>Upam, da bo moja bodoča služba vključevala programiranje.</i>	41 %	43 %
<i>Znanje uporabe IKT-aplikacij mi bo pomagalo pri delu, ki me zanima.</i>	69 %	67 %
<i>Izobraževanje na področju rabe IKT mi bo pomagalo dobiti dobro plačano zaposlitev</i>	66 %	77 %

Vir: [Mednarodna raziskava računalniške in informacijske pismenosti \(IEA ICILS 2023\): nacionalno poročilo](#), str. 127

Učencem in učenkam so bile ponujene tako trditve o pozitivnih (prve štiri trditve v preglednici) kot negativnih učinkih rabe IKT na družbo (zadnje štiri trditve v preglednici). V Sloveniji in mednarodno večina učenk in učencev prepozna dane pozitivne in negativne učinke IKT (oziroma so se strinjali ali zelo strinjali z danimi trditvami). Vendar so v Sloveniji deleži učenk in učencev, ki prepoznajo pozitivne učinke IKT na družbo, manjši od mednarodnega povprečja, deleži učenk in učencev, ki prepoznajo negativne učinke IKT, pa so podobni mednarodnemu povprečju.

Preglednica 3. Prepričanja učencev in učenk o IKT in družbi (deleži učenk in učencev, ki so se strinjali ali zelo strinjali z dano trditvijo)

	Slovenija	Mednarodno povprečje
<i>Napredki v IKT običajno izboljšajo človekove življenjske pogoje.</i>	81 %	85 %
<i>IKT nam pomaga bolje razumeti svet.</i>	83 %	85 %
<i>IKT je dragocen za družbo.</i>	64 %	82 %
<i>Napredki v IKT prinašajo mnoge družbene koristi.</i>	77 %	82 %
<i>Zaradi rabe IKT je človek bolj oddaljen/izoliran od družbe.</i>	76 %	69 %

<i>Z več IKT bo manj služb.</i>	60 %	59 %
<i>Ljudje porabijo veliko preveč časa za IKT.</i>	84 %	83 %
<i>Uporaba IKT je lahko nevarna za zdravje ljudi.</i>	77 %	76 %

Vir: [Mednarodna raziskava računalniške in informacijske pismenosti \(IEA ICILS 2023\): nacionalno poročilo](#), str. 128 in str. 130

Predlogi za razpravo:

Predstavljeni podatki nakazujejo, da so slovenski osmošolci in osmošolke nekoliko manj kot sovrstniki iz drugih sodelujočih državah navdušeni nad uporabo IKT v šoli in v njihovi prihodnosti ter jih manj prepozna pozitivne učinke IKT na družbo. Hkrati pa jih približno podoben delež prepozna negativne učinke. Razprava bi lahko naslovila ozadje teh ugotovitev preko refleksije učenk in učencev o lastnih stališčih in prepričanjih.

Priloga:

1. Pojasnila o raziskavi ICILS

Osnovni namen raziskave ICILS je preverjanje računalniške in informacijske pismenosti učencev 8. razredov, s posebnim modulom pa je raziskava preverjala tudi računalniško mišljenje. ICILS je prva in edina mednarodna raziskava, ki meri prav računalniško in informacijsko pismenost in ne uporablja računalnika zgolj za merjenje drugih pismenosti. Poroča o dosežkih učencev, ki naloge rešujejo v avtentičnem okolju z uporabo računalnikov. Da bi bilo mogoče razumeti razlike v računalniški in informacijski pismenosti ter računalniškem mišljenju in jih mednarodno primerjati, raziskava zbira tudi podatke o širših šolskih in zunajšolskih kontekstih, v katerih se pogosto razvijajo tovrstna znanja in veščine.

Več o raziskavi je na povezavi: [Pedagoški institut | ICILS](#)

KORAK PO KORAK – OD IDEJE DO SPREMEMBE

Tanja Povšič, vodja podporno-izobraževalnega centra ZPMS Modra postaja

Program Otroški parlamenti® izvaja Zveza prijateljev mladine Slovenije, ob podpori osnovnih šol, že 36 let. To je 36 let ustvarjanja prostora za demokratično izražanje otrok, prostora, kjer se, ob obravnavi določene teme, ki jo izberejo otroci sami, učijo različnih zelo pomembnih in potrebnih veščin ter kompetenc: poslušanja, spoštovanja, izmenjave mnenj, reševanja konfliktov, vodenja, nastopanja, sodelovanja v skupini, itd.

Program je tekom let šel skozi različna obdobja, skozi različne spremembe. Ena od večjih sprememb se je zgodila leta 2017, ko so mladi parlamentarci, skupaj s svojimi mentorji in regijskimi koordinatorji, sklenili, da naj se Otroški parlamenti® z eno temo izvajajo dve leti. Sprememba nam tako omogoča, da se posamezni temi bolj poglobljeno posvetimo: prvo leto ugotavljamo, kakšno je stanje v družbi, debatiramo in izmenjujemo mnenja, iščemo morebitne rešitve, naslednje leto pa se bolj posvetimo izvedbi akcij, povezanih z zaključki preteklega leta.

V tem prispevku vam želim predstaviti eno od metod, preko katere lahko skupaj z mladimi parlamentarci lažje izberete in izvedete vašo "akcijo".

Želja po spremembi se nam porodi takrat, ko z določeno trenutno situacijo nismo zadovoljni. Nekaj znotraj te trenutne situacije nam ne ustreza, nas moti, jezi ... in takrat začnemo razmišljati, kako bi to lahko spremenili.

Velikokrat, posebej ko delamo z otroki, ki izkušnje šele pridobivajo in ne vidijo širše slike, rešitve, kako situacijo spremeniti, ne vidimo takoj. Ne vidimo možnosti, načinov, vemo pa, da si spremembe želimo. Z metodo "možganska telovadba" se udejanjanju sprememb posvetimo postopoma. To, kar je pomembno, je, da nam začetek te metode omogoča, da se podamo izven lastnih omejitev, kaj je možno in kaj ni: pustimo kreativnosti in ustvarjalnosti svojo pot, jo spodbujajmo, se z njo prepletajmo. Kreativnost in ustvarjalnost nas tako lahko pripeljeta do morebitne rešitve, ki je na začetku nismo videli, niti nanjo pomislili. In ravno te rešitve so velikokrat najboljše.

V nadaljevanju navajam podrobnejši opis metode možganska telovadba. Pa začnimo!

- Udeležence posedite v manjše skupine, največ 5 udeležencev za eno mizo.
- Na vsaki mizi naj bo paket nepopisanih lističev (npr. A7 format, cca. 30 lističev za posamezno mizo), pisalo za vsakega udeleženca ter 2-3 praznih risalnih listov.
- Tema vseh miz je (v našem primeru) ŠOLSKI SISTEM. To je osrednja rdeča nit, na katero bomo vezali vse ostalo znotraj te aktivnosti. Udeležence povabite, naj imajo temo ŠOLSKI SISTEM ves čas v mislih. Vaša rdeča nit je lahko na primer iz posameznega zaključka lanskoletnih debat.

Opomba: Ker metoda od nas zahteva, da gremo izven naših okvirjev razmišljanja, je zelo dobrodošlo, da pred začetkom izvedbe z različnimi aktivnostmi pri učencih "prebudite" kreativni del možganov: uporabite zanimive in igrive uganke, igrajte se igro "kaj bi bil, če bi bil ..." (del pohištva, del dneva, del čevlja ...), uporabite slike, ki imajo več vsebin (kaj vidimo na sliki – nekaj slik je dodanih na koncu tega prispevka), skratka, različne igrive aktivnosti, ki nas možgansko in telesno sprostijo.

1. Korak: Možganska nevihta

Kljub temu, da udeleženci sedijo skupaj za omizjem, najprej prispevajo individualno, vsak zase. Povejte jim, da boste za vsako mizo prinašali različne stvari (slika, beseda, predmet). Ko na mizo prinesete določeno stvar, je njihova naloga, da pogledajo, kaj ste prinesli in na listek vsak zase zapiše asociacijo, ki jo pri njih ta stvar spodbudi in je povezana z glavno temo, ki je ŠOLSKI SISTEM. Vsaka asociacija naj bo napisana na svoj listek (udeleženec ima lahko 10 asociacij na določeno stvar, vendar pa vsako asociacijo potem napiše na nov listek). Asociacij ni potrebno razlagati, napiše se jo z eno/dvema besedama.

Primer: na mizo najprej prinesete izrezano/napisano besedo: POGUM. Ta beseda pri meni spodbudi asociacijo TEKMOVANJE (zapišem na en papir), POMOČ (zapišem na drug papir), IZLET (zapišem na tretji papir), itd. Potem prinesete na mizo sliko, postopek je enak; za tem na mizo položite nek predmet, in postopek z asociacijami se ponovi.

Pomembno je, da sliko, besedo, predmet na mizo prinašate s presledki, na pribl. 1 minuto. Ta del aktivnosti mora biti hiter, da ne razmišljamo preveč, temveč se prepustimo – zapišemo prvo asociacijo.

2. Korak: Prispevaj!

Udeleženci za omizjem zložijo vse asociacije na en skupen kupček, vendar še naprej prispevajo individualno, se pravi vsak zase. Njihova naloga je, da na listke z napisanimi asociacijami prispevajo po metodi JA IN ...

Primer: jaz vzamem listek, na katerem je napisana asociacija POMOČ, in dopišem JA IN STARŠI. Tudi če udeleženec dobi asociacijo, ki jo je on sam napisal, doda po metodi JA IN... Prav tako, če je na asociaciji že dodano JA IN ..., lahko dodajajo še naprej: POMOČ JA IN STARŠI JA IN INSTRUKCIJE JA IN MATEMATIKA ... (še vedno je naša rdeča nit ŠOLSKI SISTEM).

3. Korak: Selekcija

V tem delu udeleženci postanejo skupina/tim. Iz vseh listkov, kjer so asociacije z dodanimi prispevki JA IN..., izberejo tisti listek, iz katerega bodo sedaj kot skupina oblikovali akcijo. Izbor pa naredijo po kriterijih: UPORABNOST IN URESNIČLJIVOST.

4. Korak: Načrt

Ko izberejo svoj "listek" po omenjenih kriterijih, se lotijo oblikovanja akcije. To naredijo z odgovori na naslednja vprašanja: ZAKAJ, KAJ, ZA KOGA, KDO, KJE, KAKO, DO KDAJ ...

Pri oblikovanju akcije pa naj nam pomaga NAČRT:

- Analiza – Kakšno stanje je sedaj/danes?
- Cilj – Kam si želimo priti? Kaj želimo doseči?

- Strategija: kateri koraki nas bodo do tam pripeljali: kaj je vse treba narediti, da pridemo do cilja, kaj in koga potrebujemo, finance, čas, ...?
- Notranji resursi: glede na potrebne korake, s čim razpolagamo, kaj imamo, kaj znamo ...?
- Zunanji resursi: glede na to, česa ne zmoremo sami, kdo in kaj nam lahko pomaga ...?
- Učinki: kako in kdaj bomo merili učinke, kako bomo vedeli, da se pomikamo proti cilju, da smo cilj dosegli ... ?
- Praznovanje: Kako bomo uspeh praznovali?

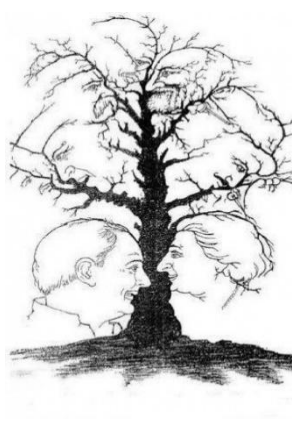
Cilj nam pomaga, da vzdržujemo motivacijo, da vemo kam "plujemo", vendar pa nikakor ne spreglejmo samega procesa in učenja, znanja, ki ju po tej poti pridobivamo.

In še nekaj idej za spodbujanje kreativnosti!

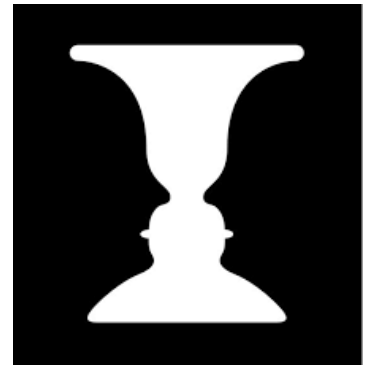
1. Kaj in koga vidim

2. Koliko obrazov vidim?

3. Kaj je na sliki?

Želimo vam veliko uspeha in naj bo čim več praznovanj!

JE SKUPINA ZAVORA ALI PLIN? KAKO UPORABITI MOČ SKUPINE PRI DOSEGANJU SPREMEMB

Sašo Kronegger, soc. pedagog, mladinski delavec

Pri delu s skupinami smo vedno razpeti med tri osnovne dejavnike: **nalogo, potrebami posameznikov in delovanjem skupine**. Kot mentorji otroških parlamentov si nalogo zastavljamo skupaj s skupino, posameznike običajno (vsaj do neke mere) poznamo od prej, skupina pa se z novim procesom dela oblikuje na novo.

SKUPINA

Skupina je več kot le seštevek vseh članov. Ima svoje zakonitosti in se skozi čas razvija, podobno kot posameznik. Pričakovane spremembe v skupini je smiselno vključiti tudi v načrtovanje dela ter z dejavnostmi spodbujati njen razvoj tako, da nam bo v pomoč pri doseganju zastavljenih ciljev. Skozi čas se skupina spoznava, nato v njej nastanejo napetosti, ko pa se napetosti razrešijo, se skupina poveže v celoto, ki se med seboj dopolnjuje. Ob zaključevanju se skupina začne poslavlja in se na koncu procesa razpusti. V nadaljevanju si bomo podrobneje ogledali, kaj se dogaja in kaj lahko voditelji skupine naredijo, da bo proces razvoja potekal bolj gladko.

V skupini najprej poteka spoznavanje, ki ga imenujemo tudi **obdobje rojevanja**. V tem času udeleženci v skupini iščejo varnost in se spoznavajo med seboj, veliko je negotovosti med člani, komunikacija pa je še zadržana. To je čas oblikovanja dogovorov, ki bodo nudili varnost skozi celoten čas sodelovanja skupine.

Pravila oziroma dogovore vedno lahko razdelimo v dve skupini. Tista, o katerih se ne dogovarjamo, in tista, o katerih je mogoč dogovor. Nekatera pravila so vezana na zakone (prepoved kajenja v zaprtih prostorih; prepoved uživanja alkohola med mladoletnimi) in pravila delovanja organizacij (naš hišni red predvideva, da v telovadnico vstopamo le v čisti športni obutvi), zato jih moramo upoštevati ne glede na to, s kakšno skupino delamo. O drugih pravilih pa se lahko dogovarjamo (v skupini govori ena oseba naenkrat; če veš, da boš na srečanje skupine zamudil, to sporočiš vodji pred začetkom). Pri definiciji dogovorov je smiselno, da sodelujemo vsi, saj na ta način oblikujemo skupen prostor. Če se za pravila odločijo samo voditelji skupine, bodo imeli več dela z njihovim uveljavljanjem, hkrati pa bo zamujena priložnost za krepitev skupinskega duha med člani skupine.

Vloga voditelja v času rojevanja skupine je, da predstavi namene delovanja skupine in za člane osmisli njeno delovanje, ustvarja prostor za izražanje raznolikosti mnenj ter z dejavnostmi podpira procese spoznavanja, oblikovanja dogovorov ter gradnje medsebojnega zaupanja.

Sledi obdobje napetosti oziroma **obdobje oblikovanja**, v katerem se v skupini oblikujejo vloge. Med člani skupine se v tem obdobju pogosto pojavijo tudi zapleti in napetosti. Udeleženci se v tem času lahko počutijo neprijetno, nekateri pa bi morda celo opustili sodelovanje v skupini, saj imajo občutek, da se z drugimi ne ujemajo. Pogost je tudi odpor do naloge in avtoritet. Obdobje se običajno zaključi z razdelitvijo neformalnih vlog v skupini in izgradnjo odnosa zaupanja v sposobnosti drugih.

Vloga voditelja v tem času je, da dovoljuje razpravo, spodbuja dialog ter raziskovanje stališč in vrednot, hkrati pa postavlja meje, predaja (delne) odgovornosti članom ter podpira člane, da odkrijejo svoje vloge (preko moči in šibkosti posameznika).

Ko skupina preseže napetosti, se poveže v celoto in vstopi v **obdobje utrjevanja**. V tem času je v skupini čutiti navdušenje, skupina si želi, da bi vse stvari počela skupaj, sami sebi pa se zdijo najboljši.

Vloga voditelja v tem času je, da podpira sprejemanje vlog v skupini ter vabi člane v sprejemanje nalog, ki te vloge krepijo, preverja razumevanje pravil, podpre skupino pri oblikovanju komunikacije po konfliktih in skupino spodbuja, da dosega svoje potenciale. Vloga voditelja postaja vedno bolj svetovalna in mentorska, saj skupina začenja skrbeti sama zase.

Skozi čas – "zaljubljenost" mine, skupina pa preide v **obdobje zrelosti**. Člani skupine se med seboj prepoznavajo kot pomembne, so visoko motivirani in pripravljeni delati drug z drugim tudi v času, ki je namenjen počitku.

Vloga voditelja v tem času je spremljanje napredka, spodbujanje neodvisnosti članov, postavljanje skupinskih izzivov ter podpora posameznikom pri njihovem razvoju skozi proces izvajanja dejavnosti.

Ko se začne približevati čas zaključka procesa oziroma **obdobje zaključevanja**, to začuti tudi skupina. Udeleženci se ne želijo raziti in poskušajo svoje odnose zaključevati ter jih prenesti v čas po zaključku procesa. Tako je v tem času veliko poslavljanja in potrebe po izmenjavi mnenj o tem, kaj se je udeležencem skupaj zgodilo ter izmenjavi možnosti za nadaljnje stike (elektronski naslovi, telefonske številke, profili na družabnih omrežjih, ustvarjanje skupin na družabnih omrežjih ipd.).

Vloga voditelja v tem času je povzemanje dosežkov, izpostavljanje prispevkov posameznikov, vodenje ritualov ob zaključku sodelovanja ter spodbuda za prenos pridobljenega znanja, veščin, (tudi socialnih mrež) v prihodnje dejavnosti posameznikov.

Včasih **skupine sodelujejo** med seboj na skupnih dogodkih. Takrat pride na plano še en del zakonitosti skupin. Vsaka skupina ima SVOJO skupinsko dinamiko, ker pa je v času skupnega dogodka vsak udeleženec član več skupin hkrati, vzporedno tečejo tudi ti procesi. Vsaka skupina se je začela spoznavati in oblikovati že pred skupnim dogodkom. Takrat so se v skupini razrešile napetosti, tako da se skupina v stanju povezanosti in sodelovanja pripravlja na skupno dejavnost, kar ji omogoča sodelovanje z drugimi skupinami ter učenje v času procesa. Po skupni aktivnosti bo skupina s svojim delom nadaljevala ter se po zaključku procesa počasi razpustila. Hkrati s tem procesom poteka podoben proces skupinske dinamike v drugi skupini, vendar dinamiki ne tečeta z enakim tempom. Pripravljenost za sodelovanje z drugimi skupinami je tako lahko v istem času v eni skupini visoka v drugi pa nizka.

Tretji proces, ki teče, je **skupinska dinamika v skupini na skupnem dogodku**. Tudi ta skupina se mora v prvem delu srečanja spoznati in si postaviti pravila, se skozi skupno delo obrusiti ter se po preboju skozi napetosti povezati do zaključka dogodka, ko se razpusti.

Četrti vzporedni proces teče med voditelji skupin, ki so pogosto organizacijski tim, ki skupaj usmerja dogodek.

Kot lahko vidimo, so skupinske dinamike med seboj različne in vplivajo ena na drugo. Poseben izziv predstavljajo trenutki, ko skupine, ki se srečajo, še niso uspele vzpostaviti notranjih povezav. Takrat lahko napetosti znotraj ene skupine spodbudijo napetosti v vseh skupinah, kar se lahko odraža v slabši kakovosti dogodkov ter neprijetnih občutkih udeležениh v procesu. Zato je treba zagotoviti, da se bodo skupine, ki se bodo srečevale z drugimi, oblikovale dovolj zgodaj (oziroma, če prihaja do sprememb v njih, da se te zgodijo dovolj zgodaj), saj to lahko sicer slabo vpliva na procese skupnega dela.

VZOREC DIHA – KONVERGENCA IN DIVERGENCA

Ko začnemo raziskovati in delati s skupino, delamo v treh različnih fazah: faza razširjanja, faza rasti/porajanja in faza zaključevanja. Vsaka izmed teh faz je različna. Zato je za voditelja pomembno, da ve, kje v procesu se skupina nahaja in kako najbolje podpre vsako izmed faz. Tri faze predstavljajo tudi različne načine razmišljanja in delovanja. Lahko jih povežemo s tremi fazami dihanja: vdih (pljuča se razširijo), zadrževanje diha in izdih (pljuča se skrčijo). Divergentni in konvergentni načini razmišljanja in delovanja so med seboj komplementarni in različni. Dih divergentnosti in konvergentnosti, vdih in izdih, je tudi v jedru načrtovanja našega procesa. Vsak proces gre skozi več tovrstnih ciklov "dihanja".

V **divergentni fazi** oziroma fazi razširjanja še ni jasnega cilja. V tej fazi pričnemo določati cilj. Jasen skupen cilj da skupini usmeritev. Drugo pomembno gonilo v tej fazi pa je postavljanje "pravih" vprašanj. V kolikor fazo razširjanja zaključimo prekmalu, bo novosti in inovacij bistveno manj. V idealnih okoliščinah naj ostane skupina v divergentni fazi toliko časa, dokler ne vznikne nova skupna in dogovorjena rešitev oziroma cilj, ki ga vsi vidijo kot skupnega. Divergentno razmišljanje običajno ustvarja alternative, spodbuja odprt pogovor, zbira različne poglede in problem razčleni. Divergentna faza oziroma obdobje razširjanja je nelinearna in potrebuje čas za kaos. Je procesno orientirana in potrebuje podaljšan čas za odločitve. Za kvalitetno podporo skupini v tej fazi je pomembno, da se osredotočimo na proces in pustimo dovolj časa; zavedajmo se, da naslednja faza lahko napreduje zelo hitro, če divergentni fazi dopustimo, da traja dovolj časa.

Konvergentno razmišljanje presoja alternative, povzema ključne ugotovitve, razvršča ideje v kategorije in dosega posplošitve. Konvergentna faza oziroma obdobje zaključevanja je ciljno usmerjena in osredotočena, linearna, strukturirana in običajno časovno omejena glede na temo. Žarišče te faze je na pridobivanju rezultatov. Ta faza lahko terja hitre odločitve.

Obdobje porajanja, rasti se nahaja med divergentno in konvergentno fazo. V tej fazi se zgodi nekaj čarobnega, saj združuje in povezuje različne potrebe in ideje. V tej fazi bomo morda morali svoje razumevanje razširiti z drugimi pogledi. To fazo imenujemo "obdobje stokanja", saj jo lahko občutimo kot neprijetno, ker je polna zmešnjav in pogosto zahteva, da stopimo ven iz svoje cone udobja. Hkrati pa je to tudi faza, v kateri vzniknejo nove in inovativne rešitve, zato se imenuje tudi faza rasti.

Kaj delati v fazi porajanja?

Participativno vodenje deluje s spremembami procesov, ki se porajajo. To delo se ne opravi na podlagi tradicionalnih pristopov "zahtev in nadzora", marveč:

- s postavitvijo jasnih namer,
- z vzpostavitvijo spodbudnih pogojev,
- s povabilom članom skupine, da se med seboj povežejo in sodelujejo,
- z držanjem prostora za vse, kar se dogaja,
- s pozornim opazovanjem in prepoznavanjem, kaj vznika v skupini,
- z usmerjanjem in spodbujanjem pogovorov.

V programu Otroški parlamenti ves čas delamo s skupinami, ki so nastale zaradi potrebe po izvedbi dejavnosti. V njih sodelujejo mladi, ki so med seboj v različnih odnosih že zaradi vseh drugih medsebojnih interakcij iz preteklosti in sedanjosti. Razumevanje in zaznavanje, kaj se v skupini dogaja in kako se skupina odziva na sodelovanje z drugimi, nam je lahko v veliko pomoč pri načrtovanju procesov dela, razmišljanju o rezultatih in spodbujanju dobre klime. Zato je poznavanje razvojnega procesa skupine dober zemljevid za krmarjenje skozi proces. Drugi zemljevid, ki nam je prav tako lahko v pomoč, je vzorec diha. Zavedanje, kako poteka proces razmišljanja preden pridemo do kakovostnih rešitev, nam je opora pri načrtovanju vprašanj in spodbujanju različnih vrst mišljenja. Procesi, ki dovolijo raziskovanje in omogočajo dovolj časa in podpore za rast rešitev, prinašajo bolj kakovostne rezultate, kot tisti, kjer poskušamo do rešitev priti prežgodaj.

DOBRE PRAKSE

PRIMER 1

SOustvarjalci SOBivanja, pogled na OTROŠKI PARLAMENT

Mateja Leskovar Polanič, univ. dipl. ped., OŠ Stročja vas, regijska koordinatorica za Pomurje

Program OTROŠKI PARLAMENT že 35 let soustvarja sobivanje v šoli. Omogoča mladim, da participirajo, se pogovarjajo, spoznavajo, se ozaveščajo in aktivno sodelujejo pri sooblikovanju dela življenja na šoli, ki jih pomembo zadeva. Mladi vsako leto izberejo teme, ki se jim zdijo zanimive in aktualne ter jih raziskujejo na ustvarjalen način. Mentorji jim pri tem pomagajo tako, da temo predstavijo na izviren in navdihujoč način, učenci pa jo nato obravnavajo skozi razprave, delavnice in različne oblike sodelovanja. Prvo leto dajejo predvsem ideje, pozneje pa se te prenesejo tudi na raven šole, lokalne skupnosti in države, kjer poskušajo skupaj izvesti konkretne korake za izboljšanje vsakdanjega življenja. Tako otroški parlament ni le prostor pogovorov, ampak tudi odskočna deska za spremembe.

Sama sem se z mentorstvom srečala že leta 1999, ko sem kot nadobudna mlada pedagoginja videla možnost in priložnost za mlade in dobrobit za vse, če se pogovarjamo o teh temah. Spodbujala sem razrednike in pripravljala smernice za delo glede na temo in razred. Ker smo si lahko to privoščili, smo šolski parlament izvedli z vsemi učenci. In takšna praksa je na naši šoli še vedno.

Kot članica Občinskega društva prijateljev mladine Ljutomer sem aktivno prevzela organizacijo srečanj mladih na (med)občinskem nivoju. Vsako leto se mladi iz 7 osnovnih šol in 3 občin srečajo na skupnem dogodku in poročajo o delu šol ter oblikujejo skupna stališča. Povabimo tako župane in strokovnjake, vezane na temo, da mladim prisluhnejo in podajo še svoj vidik. Zadnjih 5 let je srečanje organizirano tako, da se z mladimi srečam že prej in se v okviru raznih delavnic in delitve nalog pripravimo na "plenarni" del, ko povabljenim gostom predstavimo delo šol in delo celotne skupine.

V letu 2013 sem prevzela koordiniranje programa na ravni Pomurja. Naša regija ima 4 upravne enote in v okviru teh potekajo srečanja. Sama se udeležujem srečanj in sodelujem z mentorji in mentoricami. Že nekaj let, po vsakoletnem skupnem izobraževanju, skličem mentorice Pomurja in skupaj razmišljamo o poteku dela in uskladimo časovnico izvedbe srečanj.

Izziv pa ostaja vedno enak – kako mlade znova in znova pritegniti k aktivnemu soustvarjanju. V tem sodobnem času, ko se zdi, da je virtualnost vsakdanjik, je aktivno sodelovanje mladih ključno za razvoj empatičnih, sodelujočih, odgovornih ljudi, ki bodo nosilci vrednot. In OTROŠKI PARLAMENT je izjemen poligon za to. Ob tem je še kako pomembna vloga mentorja, seveda pa ne gre brez podpore vodstva šol. Regijski koordinator pa ima možnost in priložnost, da omogoči mreženje mentorjem, izmenjavo primerov praks in s tem opolnomočenje tako že izkušenim mentorjem kot tistim, ki se s to vlogo prvič soočajo. Prav zaradi tega je otroški parlament dragocen: ker daje mladim glas, jih spodbuja k razmišljanju in jim omogoča, da že zgodaj soustvarjajo boljšo prihodnost.

PRIMER 2

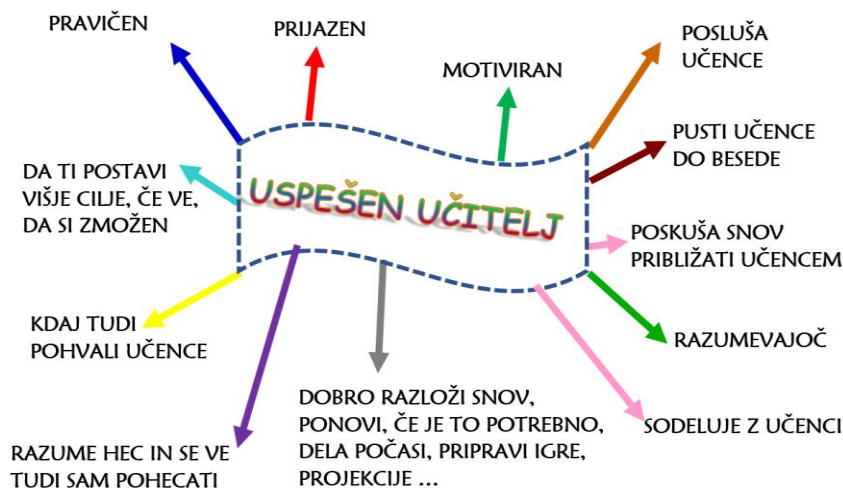
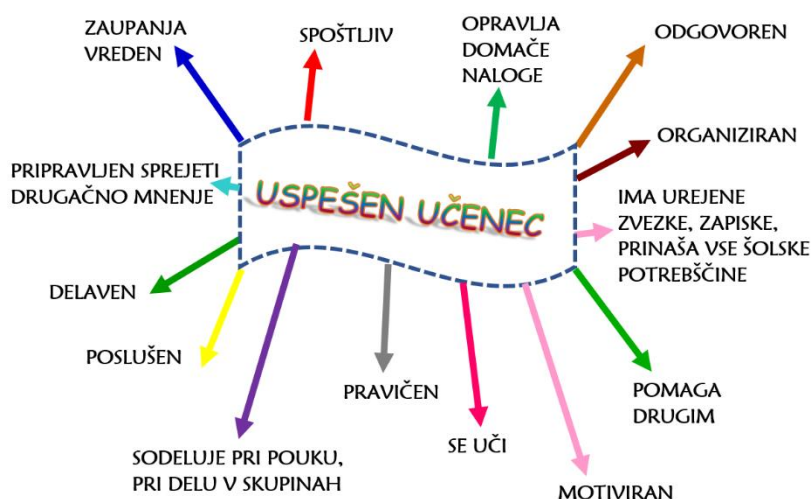
OTROŠKI PARLAMENT NA OŠ KRIŽEVCI

Andreja Sever, učiteljiva razrednega pouka, OŠ Križevci, mentorica

Na naši šoli deluje Otroški parlament že vrsto let. Sama ga vodim 4 leta in v vseh teh letih smo aktivno razpravljali o izbranih temah, iskali rešitve, vnašali spremembe. V začetku šolskega leta na učiteljskem zboru seznanim strokovne delavce z izbrano temo OP in z načrtom izvedbe srečanj skozi celotno šolsko leto. Po razredih izvedejo oddelčne volitve predstavnikov, kjer vsak razred izvoli svojega predstavnika za Otroški parlament, ki nato sodeluje na naših sestankih.

Letošnja izbrana tema je široka, pri kateri so možne poglobljene razprave o trenutnem šolskem sistemu in o možnostih izboljšav na ravni šole, države. Na sestankih OP so parlamentarci izpolnjevali anketne vprašalnike, kjer so ocenjevali pomembnost posameznih vrednot – npr. poštenosti, pravičnosti učiteljev, učencev, empatije, prilagajanja vseh udeležencev vzgojno-izobraževalnega procesa, strpnosti in razumevanja, odgovornosti, spoštovanja, sodelovanja in pomoči, zaupanja, dobre komunikacije in spodbudnega učnega okolja na življenje in delo učencev ter učiteljev v šoli.

Ugotovili smo, da so jim najpomembnejše vrednote poštenost in pravičnost učiteljev do vseh učencev, prilagajanje tako učenec učencu, učenec učitelju in učitelj učencu, kot tudi medsebojno spoštovanje. Kot najmanj pomembno vrednoto so izpostavili dobro komunikacijo med učitelji in starši. Opisovali so lastnosti uspešnega učenca in uspešnega učitelja ter debatirali o dejavnikih, ki vplivajo na odnose med učenci in na odnose med učitelji in učenci. Mladi so odkrito spregovorili, kaj jih moti na naši šoli, v našem šolskem sistemu, kaj močno vpliva na odnose znotraj šole in kaj lahko storimo na ravni šole, da bi odnose okrepili, izboljšali.

Vsi učenci šole so izpolnili anonimne anketne vprašalnike, kjer so izpostavili prednosti naše šole, kaj jih moti, katere izboljšave predlagajo na ravni šole in katere na ravni slovenskega šolskega sistema.

ŠOLSKI SISTEM (ODNOSI in SODELOVANJE, UČNE VSEBINE, METODE in NAČINI UČENJA / POUČEVANJA, VREDNOTE)	
PREDNOSTI NAŠE ŠOLE GLEDE NA ZGORAJ NAŠTETE VSEBINE: ☒ _____ ☒ _____ ☒ _____	KATERE IZBOLJŠAVE PREDLAGAŠ NA NAŠI ŠOLI? ☛ _____ ☛ _____ ☛ _____
NA NAŠI ŠOLI ME MOTI: ☹ _____ ☹ _____ ☹ _____	KATERE IZBOLJŠAVE PREDLAGAŠ NA RAVNI SLOVENSKEGA ŠOLSKEGA SISTEMA? ☆ _____ ☆ _____ ☆ _____

Učenci si želijo določenih sprememb. Predvsem pa potrebujejo odgovore na svoja takšna in drugačna vprašanja, zato smo na naše sestanke povabili tudi koordinatorko Eko šole in vodjo šolske prehrane, ki jim je razložila, zakaj v šoli ne uživamo določene hrane, katere smernice morajo upoštevati pri sestavi jedilnikov itd. Z vodjo kuhinje smo razpravljali o tem, kako zmanjšati količino zavržene hrane, kaj predlagajo in kaj je na ravni šole izvedljivo.

Na srečanja OP smo povabili tudi ravnateljico, ki je poslušala učence, njihove dileme, pobude, odgovarjala na vprašanja in jim razložila, zakaj so nekateri njihovi predlogi izvedljivi in zakaj nekaterih ni mogoče udejanjiti. Ta odkrita komunikacija med ravnateljico, zaposlenimi in učenci je ključnega pomena, saj učenci marsikaj razumejo, le razložiti jim je treba na njim primeren način.

Pri delovanju Otroškega parlamenta na šoli je po mojem mnenju najpomembneje:

- ustvariti varno in spodbudno okolje, kjer učenci spregovorijo in razmišljajo na glas; predstavijo svoje dileme, zastavljajo vprašanja ...;
- prisluhniti učencem;
- razvijati odprte razprave ⇒ odkritost vseh sodelujočih;
- odgovore na vprašanja podkrepiti z dejstvi, podatki.